

310 LIB. III. TRACT. I. DE PRIMO PRÆC. DECALOGI. CAP. II.
» collata soli Pontifici reservantur. *Less. cap. 35. n. 26. Suar.*
» *cap. 43. Laym. n. 79.* »

112. — Hic ante omnia notandum, quod nomine Beneficiorum et officiorum, ad quæ omnis electio simoniaca est ipso jure nulla, ut decernitur in *Extrav. 2. de Sim.* non veniant Vicariæ amovibiles ad nutum, nec pensiones, nec Capellaniæ non collativæ, nec Officia Inquisitoris, Legati, aut cujusque habentis jurisdictionem spiritualem ad tempus; quia hæc non sunt proprie Officia ecclesiastica: Et licet illa vendere sit simonia de jure positivo, non tamen incurruunt pœnae, ut communissime dicunt *Salm. cap. 4. n. 18. cum Suar. Pal. Sanch. etc. item Viva Opusc. de Benef. q. ult. art. 3. num. 9. cum Fill. et Reg. contra Garciam.* Neque incurrit ulla pœna in venditione Commendarum Equitum, aut Coadjutoriæ beneficii, ut ait *Croix lib. 3. p. 1. n. 114.* Neque in venditione Sacramentorum, aut jurisdictionis spiritualis, ut *Less. cap 35. n. 23 et Salm. cap. 4. n. 1. cum communi.*

Quæritur I. An autem sint invalidæ electiones simoniæ Generalatū, Abbatiae, Provincialatū, Prioratū, Rectoratū, aliorumque Officiorum spiritualium in Religionibus? Negant *Bonac. quæst. 7. p. 2. et Viva loc. cit.* Sed verius affirmandum, ut docent *Cabass. Theor. Jur. lib. 5. cap. 8. n. 5. Sanch. Cons. 2. cap. 5. d. 104. n. 5 et 11. cum Sylvest. Cajet Arm. et Lop. item. Sess. lib. 2. cap. 35. n. 137 et Elbel n. 622.* qui rectè addit n. 638. se non videre qua conscientia excusari possint a labo simoniæ Electores illi, qui eligunt aliquem in Generalem, cum pacto, ut ipsi postea eligantur in Diffinitores, Guardianos, etc. Ratio hujus sententiæ est, quia, licet prædicta Officia revera Beneficia non sint, expressè tamen comprehenduntur sub nomine Officiorum in præfata *Extravag. 2.* ubi sic dicitur: « Per electiones vero, provisiones, etc. quas simoniæ contigerit labefieri, » et quæ viribus omnino careant in Ecclesiis, Monasteriis, Dignitatibus, Prioratibus, Officiis ecclesiasticis, et quibusvis Beneficiis, cuique jus nullatenus acquiratur. »

Quæritur II. An prædictæ pœnae ob beneficia simoniæ accepta incurruantur ab ignorantibus?

Resp. Si ignorantia fuit omnino inculpabilis, certè negandum, ex c. 23. de R. J. in 6. ubi dicitur: « Sinè culpa, nisi causa subsit, non est aliquis puniendus. » Hic tamen notandum cum *Elbel n. 656.* quod, non obstante hac inculpabili ignorantia, provisio Beneficii semper erit futura nulla, cum inhabilitas ad idem Beneficium non sit pœna, sed statuatur in jure ad præcludenda mala. Poterit tamen eo casu Episcopus dispensare, post tamen renuntiationem Beneficii, ut supra dictum est n. 111. Quid vero si simoniacus sciverit se committere simoniam, sed ignorarit invincibiliter pœnas? Quoad censuras, certè non eas incurret, ex sententia communii. Vide l. 7. de Cens. n. 43. Quoad reliquas tamen pœnas, et probabilius et communius est, eas incurrire, ut ait *Elbel n. 657. cum Azor. Laym. etc.*, sed n. 658. probabi-

lem putat sententiam negativam, quam tenet *Pichler*; eò quod pœnae a jure statutæ non incurrantur ab ignorantibus, ut dicunt *Sanch. Krimer, etc.* apud *Pichler*, qui eâ ratione dicit excusari ab impedimento criminis mulierem ignorantem esse conjugatum virum, quocum peccat.

Quæritur III. An Beneficiarius simoniacus incurrat ipso facto privationem Beneficiorum antè obtentorum, et inhabilitatem ad alia Beneficia obtainenda? Quoad pœnam privationis, communissimè docent DD. cum *Bussem. ut supra*, non privari Beneficiarum beneficis antea obtentis, nec fructibus eorum ante sententiam Judicis condemnatoriam, quia nulla lex habetur hanc pœnam expressè ipso facto designans. Ita *Sanch. loc. cit. d. 14. n. 16. Laym. c. 8. n. 75. Bon. p. 2. diss. 2. Suar. c. 58. n. 6 et Salm. c. 4. n. 19. cum Fill. Pal. Rodriq. etc.* Excipitur 1. simonia commissa ab Examinatoribus Beneficiorum Parochialium in Synodo electis, qui si aliquid occasione examinis recipient, privantur ipso facto Beneficis antea ritè obtentis, ante omnem sententiam, ut expressum habetur in *Trid. Sess. 14. c. 18. de Reform.* Excipitur 2. simonia confidentialis ex *Motu S. Pii V Cum primum*, edito anno 1566, ubi acceptantes beneficium in confidentiam, privantur omnibus Beneficiis, etiā justè priùs obtentis, et tenentur ante sententiam ea dimittere. Sed ad hanc pœnam incurrandam in his casibus requiritur sententia saltem criminis declaratoria, ut tenet *Suar. c. 44. n. 13. Sanch. d. 34. n. 13. Laym. c. ult. §. 8. Salm. c. 3. n. 73. cum Henr. etc.* Ratio, quia omnes pœnæ privantes juribus jam quæsitis non incurruunt ante sententiam saltem declaratoriam criminis, ut diximus l. 1. n. 148. et juxta probabilissimam sententiam, quam sequuntur *Sanch. de Matr. l. 2. D. 43. n. 3. Less. l. 2. c. 29. d. 8 et c. 34. d. 34. Cajet. in Sum. v. Pœna, not. l. 1. q. 6. art. 63 et Salm. cum Mol. Salas, Pal. Led. Granad. de Leg. c. 2. n. 60.* (contrà *Vasq. Bon. etc.* qui volunt non requiri ullam sententiam, si reus potest pœnam subire sinè infamia.) Quia nimis rigidum est, ut reus pœnas ex seipso exequatur, et bonis possessis se privet. At si Examinatores illi vellent absolví a labo simoniæ, nescio quomodo absolví possent, nisi Beneficia dimittant, dum dicitur a *Trident. loc. cit. A qua (id est a simonia) nequeunt absolvi, nisi dimissis Beneficiis.*

Quoad autem inhabilitatem incurrandam ad alia Beneficia obtainenda, prima sententia tenet incurri ante sententiam Judicis condemnatoriam. Ita *Bonac. D. 1. q. 7. p. 2. diss. 2. Laym. l. 4. tr. 10. c. 8. n. 74. Fill. tr. 45. c. 13. q. 9. n. 26. item Ugol. Henr. Met. Lop. et Rodr. apud Salm. c. 4. n. 20. Ratio, quia ita expressè habetur in *Motu S. Pii V Cum primum*, ut supra, ubi sic sancitum fuit: « Qui Beneficium aut Officium ecclesiasticum simoniacè adeptus fuerit, perpetuò sit inhabilis ad ea, » et quæcumque alia Beneficia obtainenda. » Ad incurandas autem pœnas inhabilitantes, nulla requiritur sententia, ut dictum est l. 1. de leg. n. 149.*

Secunda verò sententia communior et probabilior, quam tenent *Sanch. Cons.* l. 2. c. 3. d. 104. n. 14. *Nao. de Sim. Cons.* 92. *Cabass. Theor. Jur.* l. 5. c. 8. n. 9. *Suar. de Rel.* t. 1. lib. 4. c. 58. n. 11. *Viva Opusc. de Benef.* q. ult. art. 3. n. 2. *Elbel de Simon.* n. 627. cum *Anacl. Pichler. Salm.* c. 4. n. 21. *P. Nao.* l. de Rest. c. 2. n. 43. et probabilem vocant *Less.* et *Pal. apud Salm.* negat incurri prædictam inhabilitatem ante sententiam Judicis condemnatoriam. Ratio 1. quia Bulla relata S. Pii revera intelligenda est tantum pro foro externo, cum loquatur de convictis; ubi enim sic dicitur: « Quicumque detestabile crimen simoniaca pravitatis commisso convictus fuerit, etc. » Ratio 2. quia esto Bulla intelligatur de foro interno, tamen ipsa non fuit recepta, ut asserunt *Suar. P. Nao. Sanch. Salm.* II. cc. Saltē ut ait *Viva*, Bulla usu recepta est tantummodo in primo sensu fori externi. Nec huic obstat sententia, quam secuti sumus l. 1. n. 97. scil. quod in dubio, an lex recepta sit, lex bene obliget: Nam hīc non versamur in dubio, sed in opinione probabili, cum valde probabile sit ex auctoritate DD. ut supra, hanc legem non fuisse receptam. In dubio enim præsumptio stat pro lege, cum delictum, in non recipiendo legem justam, non præsumatur. Quando autem probabile est, quod obligatio legis nunquam incepit (vel quod lex abolita sit) tunc cessat præsumptio pro lege, et possidet libertas, ut docent *Sanch. Laym. et Pal.* cum *Salm. de Leg.* c. 2. n. 120. Nemo tamen dubitat, quin inhabilitas ad idem Beneficiū simoniacē acceptum incurrit ipso facto ante omnem sententiam, cum hoc statutum sit de jure antiquo in *Extrao.* 2. de *Sim.* de cuius receptione non dubitatur. Notat autem *Sanch. l. c. n. 15.* cum *Nao.* et aliis, quod, secutā sententiā Judicis condemnatoriā, simoniacus futurus sit quidem in conscientiā inhabilis ad quæcumque alia beneficia, cum per sententiam evadat infamis, et consequenter irregularis.

Cū autem mentionem fecerim de præfata *Extravaganti* 2, hic annotare censui id, quod in fine illius sancitum inveni: Ibi enim præcipitur « omnibus et singulis Ecclesiasticis, et seculariis in virtute sanctæ Obedientiæ, ut eos omnes, quos Sime niam hujusmodi commisso, vel procurasse, aut mediatores esse sciverint, Pontifici per se vel per alios revelare quanto citius non omissant, etiam si complices fuerint... Quod si non fecerint, absolvī non valeant, donec prædicta revealent, et complices detecti arciūs punientur. » Sed prædicta Extravagans in hac parte non fuit usu recepta, nec ad id obligatur ullus, nisi sit Curialis Sedis Apostolicae, ut asserunt plures AA. graves apud *Cabass. Th. Jur.* l. 5. c. 8. n. 5. qui pro hoc citat *Nao. Cag. Suar. etc.*

Quæritur IV. An electio Summi Pontificis simoniaca sit invalida? Negant *Suar. de Sim.* c. 57. ac *Fill. etc. apud Viva Op. de Benef.* qu. 10. art. 1. n. 8. et probant ex cap. *Licet* 6. de *Elect.* ubi Alex. III statuit, « ut ille absque ulla exceptione ab universalī Ecclesia Romanus Pontifex habeatur, qui a duabus

partibus Cardinalium concordantibus electus fuerit et recep tus. » Ratio, quia si talis electio esset irrita, posset facile Ecclesia esse sine Capite; saltem esset aliquando incerta. Affirmant tamen verius *Cabass. Th. Jur.* l. 5. c. 5. n. 17. *Bon. q. 7. p. 2.* et *Viva l. c.* ex communiori sententia. Probatur clarè ex cap. *Si quis Dist.* 79. ubi Nicolaus II sic sancivit: « Si quis pecuniā vel gratiā humanā, sine concordiā et canonicā electione Cardinalium et sequentium religiosorum Clericorum fuerit Apostolicæ Sedi inthronizatus, non apostolicus, sed apostaticus habetur. » Clariūs confirmatur ex *Conc. Later.* sub Julio II, Sess. 5. ubi dictum fuit: « Sacro approbante Concilio statuitur, ut electio Romani Pontificis per simoniā facta, eo ipso nulla existat; et sic electo nulla in spiritualibus vel temporalibus tribuatur facultas. » Ex quibus verbis patet nec Pontificem sic simoniacē electum posse suam validare electionem. Nec obstat textus in cap. *Licet* supra allatus, nec ratio adducta quod Ecclesia remaneret sine Capite; nam ut rectè dicunt *Less. l. 2. c. 35. n. 46.* et *Viva ibid.* cum sententia communī: ex vi l. *Barbarius.* positō communī errore cum titulo colorato, si occulta esset simonia, eo casu Ecclesia suppleret jurisdictionem; unde omnes actus hujusmodi Pontificis bene erunt validi, et ejus definitiones adhuc infallibilem habebunt auctoritatem, ut declaratur in citato cap. *Licet.* Secūs si simonia esset publica. Quod autem Bulla Julii II ut supra non sit recepta, ut ait *Suarez*, dicit *Viva* frivolum esse effugium.

ARTICULUS III.

An, et cui restituendum quod simoniacē acceptum?

113. Nihil spirituale simoniacē acceptum restituendum, nisi Beneficiū, et ejus fructus. — **114.** Restituendum est pretium acceptū pro Beneficio. Ordinatione, etc. — **115.** Cui restituendum? — **116.** Cui restituendi fructus Beneficii simoniacē accepti? — **117.** Qui possint dispensare in prædictis pœnis? Usque ad n. 120.

113. — « RESP. 1. Nihil spirituale simoniacē acceptum, præter Beneficiū (sub quo continetur pensio, secundūm *Bon. ne gante Less.*) est restituendum. Ratio est, quia cætera vel restituunt non possunt, ut Sacra menta, vel non sunt restituenda ante sententiam: cū Canones aliud non statuerint ex *Less. n. 68. Suar. Fill. etc.** (*Idem tenent Salm. c. 4. n. 23. 27 et 28 cum Sanch. Soto, Pal.*)* contra *Az. Laym. Bon. d. 1. q. 7. p. 5. diss. 2.* Dixi præter beneficium; quia hoc retineri non potest, etiam ante judicis sententiam, ut patet tum ex c. *Si quis neque tum ex 2. Extr. Cum detestabile, de Simonia.** (*Idem dicendum pro prelio accepto pro collatione Ordinum, et ingressu Religionis ex c. De hoc, etc. Veniens de Sim.* Vid. *Salm. c. 4. n. 29.** *Vid. Bon. nac loc. cit.* ubi addit, etiam fructus perceptos esse restituendos, tum quia nullo justo titulo possunt retineri, cum adeptio beneficij 1.

314 LIB. III. TRACT. I. DE PRIMO PRÆC. DECALOGI. CAP. II.
» simoniaca sit ipso facto irrita : tum quia sic expressè habetur
» in Extr. Cum detestabile, de Simonia, Vid. S. Th. 2. 2. qu. 100.
» art. 6. Nao. lib. 5. Cons. 62. Less. l. 2. c. 35. dub. 31.

114. — « Resp. 2. Præmium acceptum pro beneficio, collatione
» Ordinum, Sacramentorum, et sacramentalium, si notabiliter
» excedat id quod pro sustentatione exigi poterat, item pro ad-
» missione ad Religionem, jure positivo restituendum est. Hoc
» tamen posterius non nisi post latam sententiam, si admissus in
» Monasterium maneat; quia plerumque ratione alimentorum
» retineri potest, modò in communem usum convertatur. Vide
» Bonac. loc. cit. Less. l. 2. c. 36. d. 30. * (Cum Pal. Laym.
» Sanch. apud Salm. ib. n. 31. in fine, et Elbel n. 635. ut habetur
» in Extr. Sanch. de Sim. ubi dicitur, quod bona simoniae
» accepta pro ingressu ad Religionem, ad communem usum
» Monasteriorum possint retineri et applicari.) *

» Resp. 3. Acceptum pro beneficio, aliave re spirituali, non
» secutâ collatione, jure naturæ restituendum est ei, a quo est
» acceptum: quia deest titulus retinendi, cum non præstetur id
» pro quo est datum. Si vero res tradita sit, simoniâ utrumque
» completâ, probabilius est, restituendum esse Ecclesiæ et non
» danti, quia Ecclesia utrumque punire intendit, ut Less. Laym.
» hic. loc. cit. §. 9. »

115. — Quæritur hic i. qui rem spiritualem cum simonia jam
tradidit, et præmium accepit, cuim illud restituere debeat?
Tres sunt sententiæ, omnes probabiles: Prima tenet antè senten-
tiam præmium restituendum esse ei qui dedit; quia, cum recipiens
incapax fuerit ex jure positivo illud acquirendi, dominium
remansit apud dominum, qui non alia ratione intendit illud a
se abdicare, nisi quatenus transferret in venditorem. Ita Sanch.
Con. l. 2. c. 3. Dub. 114. n. 11. Less. l. 2. c. 35. n. 171. cum Val
Sot. Bann. Arag. Rodr. etc. ap. Salm. c. 4. n. 30.

Secunda tenet, esse restituendum Ecclesiæ, in qua est Bene-
ficium, ex. c. De hoc, et c. Audioimus, de Sim. Et hoc in pœ-
nam irreverentiae irrogata Ecclesiæ in venditione rerum suarum.
Ita S. Th. 2. 2. qu. 100. art. 6. ad 3 et 5. Salm. dict. nu. 31.
S. Antonin. Laym. Suar. Caj. etc. cum Busemb. ut suprà.

Tertia dicit, ex consuetudine posse restituì etiam pauperibus,
ut etiam admittit S. Th. 2. 2. qu. 32. art. 7. et qu. 62. art. 5.
ad 2. cum Pal. Vid. Coor. etc. et probabilem vocat Laym.
apud Salm. dict. n. 31. Quare recipiens præmium juxta has
sentientias, satis omnes probabiles (ut recte dicunt Salm. n. 31.) poterit,
prout voluerit, illud restituere vel danti, vel Ecclesiæ, vel pau-
peribus, et etiam sibi ipsi, si egens sit, ut Salm. ibid. cum Sanch.
Præmium vero pro ingressu in Religionem restituendum est ipsi
danti, ut afferat ad Monasterium, ad quod transfertur, et quod
alere eum debet, ut ex c. Veniens. de Sim. Si tamen remaneat,
potest Monasterium datum retinere, ut Sanch. Pal. Suar. et
Laym. apud Salm. loc. cit.

116. — Quær. 2. cui autem sint restituendi fructus Beneficii

DE SIMONIA. DUB. III. ART. III.

315

per simoniam acquisiti? Restituendos esse Ecclesiæ docet S. Th.
q. 100. art. 6. ad 4. Modò commodum non recipient ex hoc qui
simoniam commiserunt. Sed probabile est posse restituì etiam
pauperibus, vel successori in Beneficio; vel etiam eos componere
posse cum Pontifice pro dictis fructibus, ut Salm. ib. n. 42.
cum Nao. Syllo. et Sanch.

117. — Videndum hic ultimò, quinam possit in prædictis
pœnis absolvere, aut dispensare? Certum est ex cap. pæn. de
Sim. quod ab excommunicatione, et suspensione in Ordine
simoniae suscepto solus Pontifex possit absolvere; nisi dictæ
censuræ sint occultæ, a quibus potest tunc absolvere etiam Episco-
pus, ex cap. Liceat 6. sess. 24. Conc. Trid. Et etiam Confessarii
Mendicantes, ut ex comm. ait Elbel n. 645. cum Suar. Pal.
Dicunt autem Less. l. 2. c. 35. n. 34 et Salm. c. 4. n. 34. in
fine, quod Bulla in contrarium S. Pii V in hoc non sit recepta.

Quoad verò suspensionem Ordinum rite susceptorum, proba-
bile est posse ab illâ absolvere Episcopum, ut Suar. 4. de Sim.
c. 61. n. 4 et Salm. n. 34. Licit putent probabilius oppositum
cum Pal. et Syllo. casu quo Clericus scienter cum simonia ordi-
natus sit, et idem dicunt ibid. de suspensione Ordinantis.

Quoad inhabilitatem denique obtinendi alia Beneficia, præter
illud simoniae obtentum, potest Episcopus dispensare ut Sanch
l. 2. c. 3. d. 120. art. 21. et Syllo. Imola. Felin. Excipitur, si
fuerit simonia confidentialis, aut si simoniacus expectet senten-
tiā, quia tunc est irregularis ex infamia juris. Salm. d. n. 38.
in fine, et Elb. n. 631 et 645, cum Less. Pal. Henr. etc.

118. — Dubium magnum est, an Episcopus dispensare possit
ad habendum ipsum Beneficium simoniae acceptum? Præno-
tanda sunt in hoc verba Pontificis in c. pen. de. Elect. « Si
» alicujus electionem propter simoniam eo ignorante, ac ratam non
» habente, commissam, contigerit reprobari, cum eo super præ-
» latione, ad quam electus fuerat, illâ vice non poterit Episco-
» pus dispensare; quamvis circa eum, qui ignoranter suscepit
» simplex beneficium per simoniam post liberam resignationem,
» Episcopi dispensatione tollatur. » Hinc ad dubium respondetur
I. quod, si Beneficium fuerit simplex (etiam Canonicatûs, vel
Dignitatis, cui non insit cura Animarum, ut Sanch. et Nao. ap.
Salm. c. 4. n. 35.) et fuerit acceptum per simoniam ignoranter
(scilicet, quando simonia fuit commissa ab alio, Beneficiario igno-
rante, ut communiter intelligunt DD. d. n. 33. in fine); tunc
potest Episcopus dispensare etiam in illa vacatione, dummodo
beneficiarius sponte renunciet; ita Sanch. l. 2. c. 3. dub. 120.
n. 22. Pal. D. 3. p. ult. n. 3. et Salm. d. n. 33. cum Syllo. Nao.
et Gloss. in c. A nobis de Sim. Vide dicta n. 111. Respondetur
II. quod, si autem Beneficium sit curatum, non potest Episcopus
dispensare in illa vice; sed potest in alia varatione cum ignorante.
Salm. num. 37. cum Panorm. Pal. Sanch. etc. Respondetur
III. quod si scienter simoniae quis acceperit Beneficium sive sim-
plex, sive curatum, etiamsi sponte renuntiet, nequit Episcopus

cum illo dispensare ad idem Beneficium habendum, neque pro illa, neque pro alia vice, ut docet *S. Th.* q. 100. art. 6. ad 7. et *Salm. ibid. n. 38. cum Sot. Pal. et Sanch.* Quamvis possit Episcopus dispensare ad alia Beneficia obtainenda, nisi fuerit simonia confidentialis, ut mox supra diximus n. 117: *in fine.*

119. — Quær. 3. An prædictas dispensationes possit imperti-
ri etiam Episcopos, quocum commissa est simonia? Negant
probabiliter *Panorm. etc.* Sed probilius affirman *Salm. ibid.*
n. 39. cum Nao. et Sanch. ex c. Si quis Presbyter, de Reb. Eccl.
non alien. et ex cap. penul. de Sim. ubi facultas Episcopis conce-
ditur indistincte.

120. — Quær. 4. An Pontifex conferens Beneficium alicui
quem scit inhabilem ad illud accipiendo ob simoniā, cense-
tur dispensare? Affirman probabiliter *Pal. D. 3. p. ult. n. 9.*
Suar. l. 4. c. ult. n. 14. Sot. l. 9. q. 5. art. 2. et Salm. c. 4. n. 40.
cum Torre. Et idem dicunt *ibid. cum Sot. et Torre,* si Pontifex
Beneficium vendat alicui. Vide *Croix n. 232.* Notandum tamen
quod si Papa confirmat electionem, nesciens vitium simoniæ,
etiamsi in Bulla dicat se supplere omnes defectus, non valet con-
firmatio, quia illud intelligitur de aliis defectibus in electione,
non de simonia, ut *Croix n. 234.*

FINIS PRIMI VOLUMINIS.

NOTÆ.

DE CONSCIENTIA.

NOTA I.

(Pag. 22, ad tit. *Morale Systema.*)

Cum ea sit humanæ mentis infirmitas ut non possit in omnibus
quæ vitæ honestatem respiciunt semper verum et certum clare omnino
perspicere, et in scientiâ morali plura sæpe occurrant dubia plu-
rimæque doctorum oppositæ sententiæ, initio exoritur gravis et
inter theologos multum agitata quæstio de regulâ in his casibus te-
nendâ, ut quis minimè culpandus sit in agendo. Opinati sunt olim
perplures theologi hominem in rebus dubiis partem quamlibet etiam
minus tutam absque peccato amplecti posse, et ad prudenter agendum
sufficere probabilitatem de licitate actionis, quamvis æquie aut etiam
magis probabile fore eam non esse licitam. Probabile autem op-
inionem dixerunt non tantum quæ gravibus momenti niteretur, sed
eam insuper quam plures doctores tenerint, quidquid sit de rationi-
bus, quæ tunc ob eorum auctoritatem graves merito præsumerentur.
Imo quidam eò usque progressi sunt, ut sufficere dixerint unius doc-
toris auctoritatem. Hinc illi theologi *probabilistæ* nominantur.

Eorum opinionem aliquatenus mitigatam et suo modo propositam
defendit et totis viribus propugnat auctor noster in suo de *Conscientia*
tractatu, *moralæ systema* exponendo pro delectu opinionum, quas
licite sectari possumus. Duplex itaque distinguit dubium, unum sci-
licet *speculativum*, quo quis dubitat de rei veritate, v. gr. an pingere
die festo sit opus servile vel liberale; alterum *practicum*, quo dubi-
tatur de rei honestate, v. gr. an mihi liceat in hâc die festiva pingere.
Hoc autem posito fatetur quidem nunquam esse licitum operari cum
dubio practico; negat vero idem esse dicendum de dubio speculativo,
cum illo non obstante operans possit practice judicare suam actionem
esse certè moraliter honestam, per principia reflexa quorum hoc est
præcipuum, nempe ex lege dubia nunquam oriri obligationem certam.
Duplicem pariter distinguit probabilitatem: unam *facti* quæ versatur
circa rei veritatem aut substantiam, v. gr. an contractus cum tali
pacto initus sit usurarius necne; aliam autem *juris* quæ versatur circa
honestatem actionis; id est an liceat contractum cum tali pacto inire.
Contendit autem cum omnibus theologis ad licite agendum non suffi-
cere probabilitatem facti, cum adest periculum damni vel proximi
vel sui ipsius, siquidem illa probabilitas minimè damnum auferet, si
falsa sit opinio. Secus tamen dicendum putat de probabilitate juris,
quia tunc sibi quisque formare potest judicium moraliter certum de
honestate sua actionis.

Rem autem sic fusiū exponit. Fatetur 1º quod si opinio tutior et
quæ stat pro lege, sit etiam certè probabilior, ipsam omnino sectari
tenemur; nec possumus oppositam quæ stat pro libertate amplecti.